

reprodukcija, je mogoče uspešno obravnavati, ako označeno genetsko-funkcionalno metodo uporabimo najprej za razjasnjevanje posameznih njegovih sestavin" (str. 13).

Način obravnave je jezikovno izredno močno formaliziran, abstrahiran in sofisticiran. To sicer daje vtis velike stopnje objektivnosti, vendar se hkrati s tem tematiki odvzemajo življenjski sokovi. Za formalistično-abstraktni način pisanja je presenetljivo, da povsem manjka znanstveni aparat. Glede na resnost avtorja sodimo, da je z delom želel predstaviti svoje izvirno gledanje na zapleteno celovitost gospodarnosti. Svojstven samohodec!

Ker bi temeljitejši prikaz dela zahteval nekajkrat več prostora, kot ga zavzema knjiga (zaradi številnih mest, ki kar kličejo k polemiki in širši obravnavi), le nekaj osebnih opažanj.

V gospodarskem prostoru avtor zaznava sile po naslednjih kategorijah pojavov: neživega sveta, živega sveta, človeka, družbe, prostora, svetovja, časa (str. 17).

Posamezna mesta je miselno zelo težko "prebiti", kot na primer na strani 36: "Tako morata biti, na primer, energijsko odporna snov in predmet iz take snovi obdelovana ter predelovana s pomočjo visoko zmogljivega sredstva dela ob hkratnem sodelovanju odzivne energije ter ustreznega dispozicijskega in zaščitnega sredstva dela; za izvedbo delovnega postopka je torej potreben sklop sredstev dela."

Zaradi izrazito sofisticirane obravnave snovi je jezik nujno bogat s tujkami, ki so večinoma strokovni izrazi. Vendar na drugi strani V.C. Malovrh uporablja številne domače izraze, ki poživljajo besedilo, posebno še tisti, ne tako redki arhaizmi.

Ob tem je treba omeniti, da bi bila besedilu potrebna lektorjeva in korektorjeva roka, ki bi popravili jezikovne in tipkarske napake.

Kljub vsem izraženim pridržkom knjigo priporočam vsem, ki se ukvarjajo z ekonomsko geografijo, saj jim bo ponujala številna spoznanja in vzbudila številna razmišljanja; seveda če bodo imeli toliko potrpljenja, da bodo delo prebrali v celoti.

Marijan M. Klemenčič

Dušan Plut

Brez izhoda? Svetovni okoljski procesi

Državna založba Slovenije, Ljubljana, 1995, 189 strani

Konec preteklega leta je pri Državni založbi Slovenije kot prva knjiga v zbirki Geografija izšlo delo dr. Dušana Pluta z naslovom *Brez izhoda? Svetovni okoljski procesi*, ki na 189 straneh zgoščenega tiska obravnava najpomembnejše planetarne okoljske degradacijske procese, od segrevanja Zemlje, tanjšanja ozonske plasti, kislosti padavin, radioaktivnega obremenjevanja okolja in izgubljanja biološke raznovrstnosti. V prvem poglavju Sodobni civilizacijski procesi (megatrendi) avtor predstavlja širši okvir družbenih razmer in sprememb, kot so hitra rast svetovnega prebivalstva, rast proizvodnje in porabe, katerih posledice so pospešeno izčrpavanje neobnovljivih

naravnih virov, obremenjevanje okolja z odpadki, propadanje naravnih biotopov in s tem vse bolj tudi ogrožanje lastnega obstoja. Od tod verjetno vprašaj v naslovu Brez izhoda? Delo ni pesimistični pogled na svet, ampak prikaz dejanskih posledic prebivalstvenih, prostorskih in drugih megatrendov in predvsem opozorilo, da so korenite spremembe v poseganju in odnosu do okolja nujne. S pomočjo številnih virov in literature, dobrega strokovnega poznavanja svetovnih civilizacijskih in degradacijskih procesov in seveda ne brez osebne prizadetosti avtor opisuje neučinkovitost dogovarjanj in namer za omejitve degradacije okolja, zakoreninjeno miselnost o neomejenem razvoju in zaupanju v tehnološke rešitve, spremenjene vrednote prebivalcev Zemlje, med katerimi je prvo mesto pripadlo imetju oziroma blagostanju, brezbržnost do okolja, drugega življenja, vse večje razlike med razvitim in nerazvitim svetom itd. V poglavju Planetarni degradacijski procesi (megatrendi) so onesnaževanje ozračja, onesnaževanje vodnih virov in kemizacija okolja obravnavani kot rezultat preseženih samočistilnih sposobnosti okolja zaradi nenehnega naraščanja emisij odpadnih in škodljivih snovi. Povratni učinek obremenjevanja okolja, poseganja v naravne krogotoke in spreminjanja pokrajinskih ekosistemov pa so propadanje gozdov, izumiranje živalskih in rastlinskih vrst, škodljive posledice za zdravje prebivalstva, pomanjkanje pitne vode itd. Med degradacijskimi procesi, ki so imeli najprej krajevne in regionalne razsežnosti, s stopnjevanjem pa so prerasli v planetarne, je gotovo najbolj problematično onesnaževanje ozračja. V knjigi Brez izhoda? mu avtor namenja kar tri obsežna poglavja, ki obravnavajo rast temperatur oziroma segrevanje Zemlje, tanjšanje ozonske plasti in kislost padavin. Degradacijski procesi so prikazani razumljivo in nazorno tudi z navedbami podatkov (o emisijah, imisijah, posledicah) ter grafičnimi prikazi. Vsebina posebnega poglavja je radioaktivno obremenjevanje okolja, kjer dr. Plut opozarja na veliko odgovornost pri uporabi jedrske energije, pereč problem odlaganja radioaktivnih odpadkov in jedrski terorizem. Kot zadnji okoljski degradacijski proces pa je opisano izgubljanje biološke raznovrstnosti, ki je posledica predvsem posrednega ogrožanja naravnih ekotopov in degradacije pokrajinskih elementov. Vsi degradacijski procesi so obravnavani v vzročno-posledičnih zvezah s spremembami in dogajanja v okolju, tako da je bralcu ves čas pred očmi povezanost pokrajinskih elementov v sistem, kar je za razumevanje degradacijskih procesov zelo pomembno. Zato so nekatere degradacijske posledice, kot npr. propadanje gozdov, omenjene v več poglavjih, izgubljanje biološke raznovrstnosti kot posledica v prejšnjih poglavjih opisanih degradacijskih procesov pa je obravnavano šele na koncu. V poglavju "Slovenija — okolje in narava na poti iz socializma v kapitalizem" so predstavljene pokrajinske prvine, pomembne z vidika sonaravne strategije gospodarskega in regionalnega razvoja (pokrajinska prehodnost, stik naravnogeografskih makroregij, lega, reliefna razgibanost itd.), ter okoljevarstveno pomembne geografske spremenljivke (kmetijstvo, industrija, promet, poselitve). Glede samočistilnih sposobnosti in ranljivosti so opisani osnovni pokrajinskoekološki tipi Slovenije ter v nadaljevanju družbene spremembe (osamosvojitve, tržni prehod) in stanje okolja v devetdesetih letih. Delo končuje

kratek Ekoepilog, obsežen seznam literature z 250 naslovi domačih in tujih del ter indeks strokovnih pojmov. Knjiga *Brez izhoda?* Svetovni okoljski procesi je napisana razumljivo za širši krog bralcev, ki jih boljše zanimajo pojavi, o katerih v sredstvih obveščanja vse pogosteje slišimo ali beremo, hkrati pa je dobrodošla študijska literatura za bodoče geografe in vse, ki imajo in bodo imeli možnost usmerjati nadaljni razvoj, saj brez razumevanja okoljskih megatrendov ni mogoče pričakovati pozitivnih sprememb v odnosu in ravnanju z okoljem. Pričakujemo lahko le nadaljevanje degradacijskih procesov in slej ko prej *Brez izhoda!* (s klicajem namesto vprašaja).

Valentina Brečko

Acta carsologica XXIV (1995)

SAZU, Razred za naravoslovne vede in ZRC SAZU,
Inštitut za raziskovanje krasa, str. 591, Ljubljana 1995

Že z naslovnice je razvidno, da ne gre za običajni zvezek *Acta carsologica* — Krasoslovnega zbornika (AC) — ampak za zbornik mednarodnega simpozija "Man on Karst" (Človek na krasu), posvečenega 70-letnici geografa akad. prof. dr. Ivana Gamsa. Zato je tudi vse gradivo objavljeno v tujem jeziku, razen ene izjeme (francosko) v angleščini, seveda s slovenskimi izvlečki in povzetki.

Kljub simpozijem zborniku pa je zasnova številke podobna ostalim v zadnjih letih: razen gradiva o poteku simpozija in prispevkov s simpozija so objavljeni tudi daljša razprava, poročila ter *In memoriam*.

Kot izvemo iz uvodnika, ta številka AC ni posvečena le 70-letnici prof. I. Gamsa, ampak tudi 40-letnici zbornika samega. Leta 1955 je namreč izšla njegova prva številka. In že v prvi številki je objavljen prispevek prof. I. Gamsa, kasneje pa jubilar ni bil le sodelavec zbornika, ampak tudi dolgoletni član uredniškega odbora.

Na 17. strani je pod jubilentovo sliko objavljena pesem *Le relief karstique* (Kraški relief) francoskega geografa J. Sarramee z naslovom kot akrostihom. Sledijo seznam udeležencev simpozija (73 iz 13 držav, med njimi številni znani krasoslovci) in nagovori oziroma pozdravi pomembnih gostov na otvoritvi v Postojni 23. septembra 1993.

Glavni del zbornika sestavljajo predavanja, predstavljena na simpoziju: na 510 straneh je 44 prispevkov 57 avtorjev iz 12 držav. Največ jih je seveda iz Slovenije (14, od tega štirje člani Inštituta za raziskovanje krasa), sledijo Italija, ki ima 13 avtorjev, Hrvaška 5, Španija in Rusija po 4, Češka, Francija in Romunija po 3, Madžarska, Poljska in Slovaška po 2 in Turčija z enim avtorjem. Zaradi velikega števila prispevkov je mogoče omeniti le glavno tematiko prispevkov.

Kot uvodna štejeta prispevka o krasoslovcih 20. stoletja (in Gamsovem mestu med njimi) in o krasoslovju kot integralnem sistemu znanosti o krasu, sicer pa je